

Terrorism and the Citizenship Rights of European ISIL Women in Syrian Camps

Mohammad Nassirzadeh *

M.A. in International Relations, Kharazmi University, Tehran, Iran
m.nasirzadeh2019@gmail.com

Farideh Mohammad Alipour *

Associate Professor of International Relations, Kharazmi University, Tehran, Iran
fm.alipour@khu.ac.ir

Abstract

Objective: With the rise of the dignity of citizenship, government was required to ensure that citizens enjoy citizenship rights. European governments face the dilemma of deciding what to do with women affiliated to ISIS have been resettled in the Syrian camps of Al-Hol and Rouge after the defeat of ISIS. The aim of the present study helps to clarify the responsibility of European countries towards their citizens in the Al-Hol and Rouge camps in particular and the human rights emergency situation in the extraterrestrial context in order to fight against the causes of terrorism in general.

Method: The present study uses an explanatory-descriptive methodology. It is descriptive because it deals with European women join ISIS and influences on their citizenship rights, and it is explanatory because it uses Agamben's theory to find the causal relationship between independent and dependent variables in the hypothesis. Articles, books, legal documents and laws in library and online library materials have been used to collect and analyze the data.

Results: By defining terrorism as an act that undermines the fundamental relationship between the individual and the state, European countries have refused to guarantee the right to life, prohibit torture and arbitrary detention of women affiliated to ISIS, and have extended this to their children. This has led to the reduction of these individuals to bodies to which any treatment is permitted.

Conclusion: Despite the fact that women who affiliated to ISIS are still citizens of European countries, officials in these countries have turned terrorist into a fluid border of citizenship and have refused to guarantee the rights commensurate with the citizenship dignity of women in the Al-Hol and Rouge camps.

Key Words: Combating Terrorism, Civil Rights, European ISIS Women, Syrian Camps, Agamben's Theory.

Article type: Research

* Received on 28 May, 2022 Accepted on 11 December, 2022

Cite this article: Nassirzadeh & Mohammad Alipour (2023) Terrorism and the Citizenship Rights of European ISIL Women in Syrian Camps, Winter 2023, Vol.11, NO.4, 105-129.

DOI: 10.30479/psiw.2023.17315.3118

© The Author(s).

Publisher: Imam Khomeini International University.

Corresponding Author: Mohammad Nassirzadeh

E-mail: m.nasirzadeh2019@gmail.com

تروریسم و حقوق شهروندی زنان اروپایی داعش در اردوگاه‌های سوریه

محمد نصیرزاده *

کارشناس ارشد روابط بین‌الملل، دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.
m.nasirzadeh2019@gmail.com

فریده محمدعلی پور

استادیارگروه روابط بین‌الملل، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران. fm.alipour@khu.ac.ir

چکیده

هدف: با پیدایش منزلت شهروندی، حاکمیت ملزم گردید تا برخورداری شهروندان از حقوق شهروندی را تضمین نماید. پس از شکست داعش، دولت‌های اروپایی با این معضل مواجه شدند که با زنانی که پس از شکست داعش در اردوگاه‌های الهول و روژ سوریه اسکان داده شدند، چه رفتاری نمایند. هدف پژوهش حاضر این است که بر روشن‌تر شدن مسئولیت کشورهای اروپایی در قبال شهروندان خود در اردوگاه‌های الهول و روژ به‌طور خاص و وضعیت اضطراری حقوق بشری در شرایط فراسرزمینی به‌طور عام یاری رساند.

روش‌شناسی: در این پژوهش، از روش‌شناسی تبیینی - توصیفی استفاده شده است. توصیفی است؛ زیرا به پیوستن زنان اروپایی به گروه داعش و تأثیرات آن بر حقوق شهروندی آن‌ها می‌پردازد و تبیینی است؛ زیرا با استفاده از نظریه آگامبن، به نتیجه‌علی رابطه متغیرهای مستقل و وابسته در فرضیه توجه می‌کند. برای گردآوری داده‌ها، از مقالات، کتاب‌ها و اسناد حقوقی استفاده گردیده است.

یافته‌ها: کشورهای اروپایی، با تعریف تروریسم به‌عنوان اقدامی که بنیان رابطه میان فرد و دولت را از بین می‌برد، از تضمین حق حیات، منع شکنجه و بازداشت خودسرانه زنان، بی‌بسته به داعش امتناع ورزیده‌اند و این امر را به فرزندان این زنان گسترش داده‌اند. این امر سبب شده است تا این افراد، به بدن‌هایی تقلیل پیدا کنند که هرگونه رفتاری با آن‌ها مجاز است.

نتیجه‌گیری: با وجود این که زنان پیوسته به داعش، همچنان شهروندان کشورهای اروپایی محسوب می‌شوند؛ مقامات این کشورها، تروریسم را به مرز سیال شهروندی تبدیل کرده‌اند و از تضمین حقوق متناسب با منزلت شهروندی زنانی که در اردوگاه‌های الهول و روژ هستند، امتناع ورزیده‌اند.

واژگان کلیدی: مبارزه با تروریسم، حقوق شهروندی، زنان اروپایی داعش، اردوگاه‌های سوریه، نظریه آگامبن.

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۳/۷ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۱/۹/۲۰
استناد: نصیرزاده و محمدعلی پور (۱۴۰۱)، تروریسم و حقوق شهروندی زنان اروپایی داعش در اردوگاه‌های سوریه، زمستان ۱۴۰۱، دوره ۱۱، شماره ۴، پیاپی ۴۴: ۱۰۵-۱۲۹.

ناشر: دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره) حق مؤلف ©

۱- مقدمه

از قرن بیستم، حق تابعیت برای انسان‌ها به یکی از حقوق بنیادین تبدیل شده است. با پیدایش حق تابعیت، منزلت^۱ شهروندی به‌عنوان رابطه فرد و امر حکمرانی به منصفه ظهور رسیده است. با ظهور منزلت شهروندی، از یک سو فرد صاحب حقوقی گردیده و از سوی دیگر، ملزم گشته تا رفتار برآورنده این منزلت را در پیش گیرد. حقوق شهروندی، برحسب منزلت شهروندی متولد گردیده و افراد اهلیت تمتع از حقوق مدنی و سیاسی را پیدا کرده‌اند. این رابطه موجب شده است تا از تابعیت مؤثر^۲ برای استفاده افراد از حقوق سیاسی و مدنی استفاده شود. از این رو، دولت‌ها ملزم به تضمین بهره‌مندی از حقوق شهروندی هستند و اتباع نیز بر اساس منزلت شهروندی، رفتار برآورنده این منزلت را باید در پیش گیرند.

یکی از معیارهای رفتاری برای برخورداری از حقوق شهروندی، دست نیازیدن به اقدامات تروریستی است که با هنجارهای بنیادین نظم اجتماعی در تضاد است. این امر در حالی است که پس از اعلام خلافت داعش^۳، بسیاری از شهروندان اروپایی، غالباً جنگ‌جویان تروریست خارجی^۴ و برخی دختران و زنان، به‌عنوان عروس‌های داعش^۵ از بسیاری از کشورهای اروپایی، به این گروه پیوستند.

پس از شکست داعش، بسیاری از این زنان و کودکان توسط نیروهای دموکراتیک سوریه،^۶ در اردوگاه‌هایی؛ مانند الهول^۷ و روز^۸ بازداشت شدند تا پس از پایان جنگ با داعش، در مورد بازگرداندن آن‌ها به کشورهای متبوعشان تصمیم‌گیری شود. با این حال، با گذشت چندین سال، بسیاری از کشورهای اروپایی، از بازگرداندن این زنان و کودکان امتناع کرده‌اند. امتناع کشورهای اروپایی در بازگرداندن اتباع خود، سبب شده است که وظیفه این کشورها در قبال این اتباع، محل طرح پرسش‌های اساسی گردد. با توجه به این امر، پرسش اساسی در مقاله حاضر، این است که چگونه پیوستن زنان اروپایی به گروه داعش، بر حقوق شهروندی آن‌ها تأثیر گذاشته است؟ در پاسخ، با استفاده از نظریه آگامبن، این فرضیه مطرح شده است که پیوستن به داعش، از طریق از دست دادن منزلت شهروندی و ایجاد موجود بیولوژیک بدون حق مؤثر تابعیت، سبب امتناع از تضمین حقوق شهروندی توسط دولت‌های اروپایی گردیده است. برای آزمودن فرضیه در این

1. Dignitas

2. effective citizenship

3. ISIS

4. Foreign Terrorist Fighters (FTFs)

5. ISIS brides

6. Syrian Democratic Forces (SDF)

7. Al Hol

8. Roj

پژوهش، از روش تبیینی - تکوینی استفاده شده است. برای گردآوری داده‌ها، در این پژوهش از مقالات، کتب، اسناد حقوقی و منابع اینترنتی استفاده شده است.

پیشینه پژوهش

در زمینه زنان و کودکان اروپایی داعش، تاکنون پژوهش‌های چندی تألیف یافته است. در مقاله «کودکان داعش و امنیت بین‌الملل» (مبینی کشه و طالع‌حور، ۱۴۰۰)، نویسندگان معتقد هستند که راهبرد داعش برای جذب و به‌کارگیری کودکان، راهبردی خطرناک برای امنیت بین‌الملل بوده و این کودکان به‌عنوان وارثان اندیشه گروه تروریستی داعش، موج جدیدی از حملات تروریستی این گروه در آینده را ایجاد خواهند کرد.

در مقاله «زن به‌منابه قربانی و تروریست: تأملی بر دلایل پیوستن زنان اروپایی به داعش» (قرشی و احمدنژاد، ۱۳۹۷). مهم‌ترین دلایل عضویت این زنان در سازمان تروریستی داعش، عواملی همانند عدم تعلق به فرهنگ غرب، ظلم به مسلمانان و در نهایت تأسیس آرمان‌شهر اسلامی قلمداد شده است.

در مقاله «واکاوای جایگاه زنان در گفتمان جنسیتی داعش» (سردارنیا و صفی‌زاده، ۱۳۹۷)، مؤلفین به این نتیجه رسیده‌اند که در نظام اجتماعی برساخته شده توسط داعش، زنان به‌دلیل فرزندآوری در راستای امت‌سازی داعش و انجام عملیات انتحاری و تهدید غرب، از نقش و جایگاه بالایی برخوردارند.

در مقاله «حق بازگشت: عروس داعش» (Osifchin, 2021) حق بازگشت این زنان و کودکان و امتناع کشورهای متبوع در اعطای این حق، مورد مذاقه قرار داده شده است و مؤلف معتقد است که بر اساس فراحق تابعیت کشورها، باید مواردی همانند حمایت کنسولی را به این زنان و کودکان اعطا کنند. در مقاله‌ای با عنوان «گوانتاناموی اروپایی برای کودکان سوئدی در سوریه؟ تحلیل رسانه‌ای در مورد روایت بازگشت به وطن» (Sivenbring, 2021) با بررسی برسازای تصویر کودکان متولد شده از اتباع سوئد در سوریه در رسانه‌های این کشور، نویسنده معتقد است که این کودکان در رسانه‌های سوئد، هم در خطر و هم خطرناک بیکربندی شده‌اند. برساخت خطرناک بودن آن‌ها موجب شده است تا مقامات سوئد در اتخاذ سیاست مبنی بر بازگشت این کودکان، با چالش افکار عمومی مواجه شوند.

در مقاله‌ای با عنوان «تروریست‌های جوان یا کودک سرباز؟ کودکان داعش، حقوق بین‌الملل و قربانی شدن» (Nyamutata, 2020) این نتیجه مطرح شده است که کشورهای اروپایی باید این کودکان را در بازتعریفی مجدد به‌جای کودکان تروریست، قربانیان تروریست در نظر بگیرند و آن‌ها را تحت حمایت قرار دهند.

مروری بر ادبیات تألیف یافته در مورد زنان و کودکان اروپایی پیوسته به داعش، حکایت از آن دارد که این آثار، به تأثیر تهدیدانگاری این زنان و کودکان بر حقوق شهروندی آن‌ها و نتایج سلب

حقوق شهروندی از سوی دولت‌های متبوع توجه نکرده‌اند. پژوهش حاضر درصدد است تا با تعریف وضعیت حقوقی اردوگاه، با استفاده از مفهوم وضعیت استثنا، نگاه دولت‌های اروپایی به زنان و کودکان ساکن در اردوگاه را ریشه‌یابی نموده و نتایج امتناع کشورهای اروپایی، از تضمین حقوق شهروندی این زنان و کودکان را با نگاهی انتقادی مورد مذاقه قرار دهد.

۲- چهارچوب نظری: اردوگاه بر اساس نظریه آگامبن

از دیرباز، اردوگاه^۱ محشون از اتفاقاتی بوده است که وجدان بشری را به درد آورده است. در راستای درک ماهیت این وقایع؛ جورجیو آگامبن^۲ معتقد است که تولد اردوگاه‌ها با وضعیت استثنا^۳ پیوند خورده است (Agamben, 2000: 38). آگامبن، در تبیین وضعیت استثنا به‌عنوان سنگ بنای تشکیل اردوگاه، تولد هموساکر^۴ در حقوق روم را مدنظر قرار می‌دهد. در دوره روم، شهروندی که مرتکب نوع خاصی از جنایت می‌گردید، با از دست دادن کرامت شهروندی، از حمایت قانونی محروم می‌شد و بدون عواقب قانونی برای قاتل، قتل او ممکن می‌شد (Agamben, 1998: 54-99).

برای کشتن هموساکر^۵ لازم نیست که این قابلیت بالفعل اعمال شود؛ بلکه بیشتر اصل تسلیم فرد مطرح است (McLoughlin, 2015: 59). فردی که تقدیرش مرگ است و مرگش پیش از نابودی بدن آغاز شده است (Agamben, 1999: 37). در پاسخ به این پرسش که کدام ساختار حقوقی و سیاسی در روم، امکان کشتن هموساکر بدون عواقب قانونی برای قاتل را فراهم می‌کند؟ آگامبن، مفهوم /اوستیتیوم^۶ در حقوق روم را برجسته می‌کند. بر اساس مفهوم /اوستیتیوم در موارد خاص همانند وحشتی عظیم، هر فرد از /امپیریوم^۷ شناور به‌معنای قدرت صدور فرمان، با ضمانت اجرایی فرمان دادن برخوردار می‌شوند (Agamben, 2005a: 109).

جورجیو آگامبن، با قرار دادن وضعیت استثنا به‌عنوان سنگ زیرین تشکیل اردوگاه، معتقد است که اردوگاه‌ها از دل وضعیت استثنا سر برافراشته‌اند (Agamben, 2000: 40). همچنین استفاده از مفهوم هموساکر، مبین تبدیل اردوگاه به مکانی است که در آن مطلق‌ترین وضعیت غیرانسانی ظهور می‌یابد. درنهایت، /اوستیتیوم حاکی از آن دارد که در اردوگاه، ارتکاب یا عدم ارتکاب فجایع، نه به قانون؛ بلکه به شعور اخلاقی نیروهای نظم‌بخش آنجا بستگی دارد.

با تأمل در مفاهیم اساسی به‌کاررفته شده توسط آگامبن، می‌توان گفت که با سازمان‌دهی مردم در قالب ملت، مفهوم مردم در یک دیالکتیک؛ در یک قطب با افراد دارای منزلت شهروندی

1. Camp

2. Giorgio Agamben

3. State of Exception

4. Homo Sacer

۵. در تحلیل هومو ساکر باید این نکته رادرنظر داشت که در دوره رومی دشمن خارجی تحت حمایت حقوق ملل بود اما هومو ساکر از هر شان حقوقی بی‌بهره بود.

6. iustitium

7. imperium

مترادف شد؛ درحالی که در قطب دیگر، دربردارنده بدن‌های مطرودی (Agamben, 2000: 42) همانند زنان و کودکان پیوسته به گروه تروریستی داعش گشت که برحسب رعایت نکردن رفتار متناسب با منزلت شهروندی، از زمره ملت کنار گذاشته شده‌اند. براین اساس، در وضعیت استثنا، مبارزه با تروریسم و بیرون راندن زنان و کودکان پیوسته به داعش، از دایره شمول ملت سبب گردید تا این زنان و کودکان، از منزلت شهروندی به هوموساکرهایی تنزل یابند که از حمایت قانونی برخوردار نمی‌شوند (Funnell & etal, 2021).

۳- وضعیت حقوقی زنان و کودکان اروپایی پیوسته به داعش

جنگ جویان تروریست خارجی؛ یعنی افرادی که به منظور مشارکت در اقدامات تروریستی، به کشوری غیر از کشورهای محل سکونت یا تابعیت خود سفر می‌کنند (S/RES/2178, 2014). تأسیس داعش سبب گردید که انبوهی از جنگ جویان خارجی؛ از جمله زنان برای پیوستن به این گروه، به کشورهای عراق و سوریه مسافرت نمایند (unodc, 2021). پس از شکست داعش، بیشتر زنان و کودکان اروپایی که به این گروه پیوسته بودند، به اسارت نیروهای درآمدند که با داعش در حال جنگ بودند. یکی از این نیروها، نیروهای دموکراتیک سوریه است. جدول شماره یک، تعداد اتباع اروپایی پیوسته به داعش را نشان می‌دهد که توسط نیروهای دموکراتیک سوریه بازداشت شده‌اند.

جدول ۱: تعداد اتباع اروپایی پیوسته به داعش و بازداشتی توسط نیروهای دموکراتیک سوریه

نام کشور	تعداد بزرگسالان	تعداد کودکان
بلژیک	۵۷	۶۹
دانمارک	۸	۱۳
فنلاند	۱۱	۳۳
فرانسه	۱۳۰	۲۷۰
آلمان	۱۲۴	۱۳۸
ایتالیا	۶	نامشخص
هلند	۵۰	۹۰
اسپانیا	۴	۱۷
سوئد	۳۱	۵۷
بریتانیا	+۸	+۱۰

Source: (Egmont institute, 2019)

اسارت زنان اروپایی توسط نیروهای دموکراتیک سوریه، سؤالاتی اساسی در مورد صلاحیت بازیگران مختلف در قبال این زنان و کودکان را مطرح کرد؛ چرا که از یک سو نیروهای دموکراتیک سوریه، بازیگر شناخته شده بین‌المللی نیستند و از سوی دیگر، دولت سوریه بر مناطقی که این افراد در آن نگهداری می‌شوند، کنترل ندارد و درنهایت این افراد، از تابعیت دولت‌های اروپایی برخوردار هستند (Mehra & Wentworth, 2021).

فقدان کنترل دولت سوریه، بر مناطقی که این افراد در آن بازداشت هستند و کنترل این افراد توسط بازیگری که در عرصه بین‌الملل رسمیت ندارد، سبب شده است تا مسئولیت کشورهای

اروپایی در قبال این زنان و کودکان مطرح گردد؛ زیرا هرچند در وهله اول، صلاحیت دولت‌ها در قبال افراد دارای ماهیت سرزمینی است؛ اما در شرایط خاص، برای محافظت از اتباع در برابر تهدیدات «فوری و قابل پیش‌بینی» صلاحیت فراسرزمینی دولت قابل اعمال است (ohchr, 2020: 36).

اساس صلاحیت فراسرزمینی دولت‌های اروپایی در قبال زنان و کودکان بازداشت شده در اردوگاه‌های نیروهای دموکراتیک سوریه؛ ارتباطی است که این افراد بر اساس تابعیت (ICJ, 1955: 23) با دولت‌های اروپایی دارند و از حقوق شهروندی برخوردار شده‌اند. بر اساس این پیوند، کشورها موظف هستند؛ در صورتی که اتباع در خارج از کشور با نقض حقوق بشر یا حقوق بشردوستانه مواجه شوند، اقدامات لازم را به نفع اتباع انجام دهند (ohchr, 2020: 36) و انجام ندادن اقدامات لازم در قبال این افراد، مسئولیت‌پذیری کشورهای متبوع را تضعیف می‌کند (ohchr, 2021). این زنان و کودکان، هرچند در خارج از قلمرو دولت‌های اروپایی قرار دارند، فعل یا ترک فعل دولت‌های متبوع، می‌تواند تأثیر مثبتی بر حقوق این افراد داشته باشد و لذا این دولت‌ها، در قبال اتباع خود مسئولیت دارند (ohchr, 2019).

۴- امتناع کشورهای اروپایی از تضمین حقوق اتباع ساکن در اردوگاه الهول و روژ

بر اساس پیوند تابعیت، کشورهای اروپایی تعهد مثبت در قبال اتباع ساکن در اردوگاه الهول و روژ دارند. بر اساس این تعهد، در سال ۲۰۲۱، ۵۷ کارشناس سازمان ملل از دولت‌ها خواستند تا اتباع خود را از اردوگاه‌های «غیرانسانی و تحقیرآمیز» نیروهای دموکراتیک سوریه بازگردانند (ohchr, 2021). به‌رغم درخواست یادشده، برخی کشورها تنها در موارد استثنایی، کودکان خردسال یا یتیم را که نیازمند حفاظت ویژه هستند، به کشور بازگرداندند (Aljazeera, 2021) یا در موارد استثنایی، برای حضور این افراد در دادگاه، مبادرت به بازگردانی آن‌ها کرده‌اند. به‌عنوان مثال؛ از سال ۲۰۱۹، سی و پنج کودک داعشی، از شمال شرق سوریه به فرانسه بازگردانده شده‌اند (Babef, 2022). این کودکان، یتیم و به‌شدت آسیب‌پذیر بودند (france24, 2021). هلند نیز پنج نفر از اعضای داعش را بازگردانده است. این افراد، اگر تا آوریل ۲۰۲۱ باز نمی‌گشتند، این خطر وجود داشت که به پرونده آن‌ها هرگز رسیدگی نشود؛ اما هلند گفته است که تلاشی برای بازگرداندن همه اتباع هلندی نخواهد کرد؛ زیرا انجام این سفر، برای کارمندان دولت بسیار خطرناک است (dutchnews, 2022). بلژیک نیز تنها فرزندان را بازگردانده است که یتیم هستند (Annamaneni, 2020).

باوجود اقدامات کشورهای اروپایی برای بازگرداندن زنان و کودکان از اردوگاه الهول و روژ؛ می‌توان گفت که قاعده رفتاری کشورهای اروپایی، امتناع از کمک این زنان و کودکان بوده است. امتناعی که در نتیجه آن، گزارشگر ویژه سازمان ملل در امور حقوق بشر، گوانتاناموی اروپایی را به اردوگاه‌های سوریه اطلاق کرده است (Karahamad, 2022). ریشه امتناع کشورهای اروپایی

را باید در وضعیت استثنا جست‌وجو کرد؛ چراکه مقامات اروپایی، تروریسم را مسئله‌ای درک کردند که در برابر آن باید از ارزش‌های مشترک محافظت شود (Pélabay & Senac, 2019: 399). نتیجه منطقی این درک این است که تروریست‌ها به‌عنوان دشمنان دولت (Rigotti & Zedner, 2022: 690) و دیگری معرفی شوند که ارزش‌های ملی را رد می‌کنند (Zedner, 2019: 99). تعریف تروریست‌ها، به‌عنوان «دیگری» و اعلام وضعیت استثنا توسط کشورهای اروپایی موجب شده است تا منزلت شهروندی همانند مرزهای ژئوپلیتیکی (Agamben, 1998: 7) به خط مقدم مبارزه با تروریسم تبدیل شود. در نتیجه کسانی که دست به اقدامات تروریستی می‌زنند، به تعبیر آگامبن به بدن‌های مطرودی مبدل شدند که از ملت کنار گذاشته شده‌اند (Agamben, 1998: 82) و در وضعیت مرگ مدنی قرار گرفته‌اند (Rigotti & Barboza, 2022: 690).

۴-۱. زندگی زنان در اردوگاه

عروس‌های اروپایی داعش و کودکان آن‌ها، در حالی در اردوگاه‌های الهول و روژ اسکان داده شدند که علی‌القاعده همانند همه افراد، حق بر حیات (ICCPR, 1966: Article 6)، حق دادرسی منصفانه، منع شکنجه و رفتارهای موهن را دارا هستند (UDHR, 1948: Article 5). حق حیات، حتی است متعالی و برای بهره‌مندی از آن، برخورداری از غذا (OHCHR, 2019: 2)، آب آشامیدنی سالم (A/RES/70/169: 1) و مراقبت‌های بهداشتی لازم است. این در حالی است که در اردوگاه‌های الهول و روژ، تنها یک پنجم ساکنان به آب آشامیدنی سالم دسترسی دارند (UNICEF, 2021). دسترسی نداشتن به آب کافی، تا به حدی است که در تابستان، یک زن داعش در صفحه فیس‌بوک خود نوشت: دختران الهول، یخ به اردوگاه رسید، فصل مبارزه شروع شد (Mironova, 2020a). همچنین گزارش‌ها، حکایت از آن دارد که آب آشامیدنی در اردوگاه اغلب ناسالم است (Right & Security, 2021a: 18) و ساکنان اردوگاه‌ها، در حال نوشیدن آب از مخازن حاوی کرم و جلبک هستند (HRW, 2019). نامناسب بودن آب در بسیاری از موارد، یا خود سالب حیات در این اردوگاه‌ها بوده (UNICEF, 2020) یا به شیوع بیماری‌های سالب حیات کمک کرده است. از ۴ دسامبر ۲۰۱۸ تا ۲۰۱۹، ۹۷ مورد مرگ در این اردوگاه‌ها گزارش شده است که دوسوم موارد، ناشی از کم‌آبی بوده است (OCHA, 2019: 1). عمران رضا، هماهنگ‌کننده مقیم سازمان ملل متحد برای سوریه، نسبت به هشت مورد مرگ بین ۶ تا ۱۰ اوت ۲۰۲۰ در اردوگاه الهول ابراز نگرانی کرده است. این مرگ‌ها، در اثر بیماری‌های ناشی از کم‌آبی بدن اتفاق افتاده است (OCHA, 2020: 1).

افزون بر فقدان دسترسی به آب سالم، در این اردوگاه‌ها کمبود غذا وجود دارد (Dailysabah, 2021)؛ همان‌گونه که یک زن فرانسوی، از الهول، برای مادرش پیامک فرستاد که از این می‌ترسد که هر وعده، آخرین وعده غذایی باشد که بدان دسترسی دارد (Crisisgroup, 2020). کمبود دسترسی به غذا سبب شده است تا بسیاری از زنان اروپایی داعش با سوء تغذیه حاد و مرگ بر اثر آن مواجه شوند (Ní Aoláin, 2021: 9). در سال ۲۰۱۹، یک گروه پزشکی بلژیکی، تخمین زد که ۷۰ درصد از کسانی که در این دو اردوگاه معاینه شدند، سوء تغذیه داشتند (Right & Security, 2021b: 27) دکتر آنتار سنو،^۱ یکی از پزشکان اردوگاه الهول گفته است؛ بسیاری از زنان اروپایی ساکن در این اردوگاه‌ها، وقتی به ما مراجعه می‌کنند، عملاً در معرض مرگ هستند (Arabnews, 2019). مردگانی که بازرسان سازمان ملل متحد، علت اصلی آن را سوء تغذیه طولانی مدت اعلام می‌کنند (Bruce, 2019).

در کنار کمبود دسترسی به آب و مواد غذایی، نبود حداقل‌های بهداشتی و درمانی در اردوگاه‌های الهول و روز نیز زندگی عروس‌های داعش را در خطر مستقیم مرگ قرار داده است (Later, 2020: 1). امکانات پزشکی ناچیزی در داخل اردوگاه وجود دارد (Speckhard, 2020). در این اردوگاه‌ها، بیمارانی که دارای عوارض پزشکی هستند، با موانع متعددی برای دریافت مجوز برای ارجاع به بیمارستان خارج از اردوگاه مواجه هستند (MSF, 2018). به‌عنوان مثال، مایا،^۲ ۲۸ ساله اهل فرانسه و مبتلا به دیابت، به دلیل عدم دریافت خدمات پزشکی در اردوگاه روز درگذشت (MEE, 2021). در اردوگاه‌های الهول و روز، تقریباً هیچ مراقبت بهداشتی در دسترس نیست (MSF, 2020) درحالی‌که بسیاری از این زنان، دارای جراحات به‌جای مانده از محاصره باغوز^۳ در سال ۲۰۱۹ هستند (Saad, 2020: 1-3).

سلب حیات یا قرار گرفتن در شرایط سالب حیات، در حالی است که میثاق حقوق مدنی و سیاسی دولت‌ها را ملزم نموده است که این حق را در رابطه با شهروندان تضمین نمایند (ICCPR, 1966: Article 2) بر اساس این تضمین، کشورها ملزم به انجام اقدامات لازم برای کمک به اتباعی هستند که بنا بر دلایل قابل پیشگیری، با تهدید حیات روبرو هستند (Human Rights Committee, 2018: 15).

مبنای مسئولیت دولت‌ها در قبال تضمین حقوق اتباع خارج از قلمرو خود، وجود پیوند غیرقابل انکار تابعیت با دولت است (Commissioner for Human Rights, 2021: 4)؛ پیوندی که بر اساس آن، فرد از منزلت شهروندی برخوردار می‌گردد. بر اساس این پیوند و مسئولیت ناشی از آن در آلمان، دادگاه استدلال کرد که دولت موظف است، از اتباع خود در برابر شرایط خطرناک اردوگاه در سوریه محافظت کند (Broches, 2020)؛ چراکه مطابق با بند یک اصل اول قانون

1. Antar Senno

2. Maya

3. Baghuz

اساسی آلمان، حفاظت از کرامت اتباع، وظیفه همه مقامات دولتی است (Federal Ministry of Justice, 2020).

تعهد مثبت دولت‌های اروپایی در قبال شهروندان خود در حالی است که در اردوگاه‌های روژ و الهول، این کشورها از انجام اقدامات لازم برای تضمین حقوق این اتباع امتناع می‌کنند (Manch, 2021). امتناع دولت‌های متبوع زنان بازداشت شده در اردوگاه الهول و روژ را باید در شرایط این افراد (Duffy, 2021) جست‌وجو کرد؛ زیرا برای مبارزه با تروریسم، کنترل مرزهای شهروندی (Thwaites, 2014: 251) همانند مرزهای فیزیکی (Choudhury, 2017: 230) لازم است. براساس کنترل مرز شهروندی، قانون مناسب بودن کشور بریتانیا (Home Office, 2021) امکانی فراهم می‌آورد تا اقامت کسانی که به گروه‌های تروریستی پیوسته‌اند، لغو شود. در ژوئن ۲۰۱۹، پارلمان آلمان اصلاحیه قانون تابعیت این کشور را تصویب کرد. بر اساس اصلاحیه یاد شده، در صورتی که فردی در یک سازمان تروریستی در خارج از کشور شرکت کرده باشد، دولت امکان سلب تابعیت فرد را پیدا می‌کند (Wijk, 2020).

با تبدیل مرز شهروندی به خط مقدم مبارزه با تروریسم، از آنجا که مبنای حمایت کشورها از اتباع در شرایط اضطرار حقوق بشری پیوند غیرقابل‌انکار و قوی با دولت است (Commissioner for Human Rights, 2021: 4)؛ کشورهای اروپایی با کسانی که دست به اقدام تروریستی می‌زنند، به‌عنوان افراد غیرشهروند، رفتاری پایین‌تر از رفتار حاکمیت با اتباع اتخاذ کرده‌اند (Popoviciu, 2021).

در کنار حق حیات، منع شکنجه و رفتار تحقیرآمیز، ممنوعیتی مطلق است (UNCAT, 1987: Article 1) کمیته حقوق بشر سازمان ملل متحد، بازداشت طولانی و شرایط دشوار بازداشت‌گاه را در زمره شکنجه تعریف کرده است (Human Rights Committee, 2013: 7). منطبق بر این امر، بازداشت زنان در اردوگاه‌های الهول و روژ، به‌منزله شکنجه و نوعی مجازات دسته‌جمعی (HRW, 2020) است.

در این اردوگاه‌ها، بیشتر زنان به اختلالاتی روانی مبتلا هستند (Right & Security, 2021a: 21) یا ممکن است با ماندن در اردوگاه، به اختلالات روانی دائمی مبتلا شوند (Sommerand & Damsgård, 2021)؛ چراکه در این اردوگاه‌ها، مادران تا چند هفته در سلول‌های کوچک محبوس می‌شوند (Popoviciu, 2021). یکی از مدیران، پرستاری همکار با سازمان پزشکان بدون مرز در الهول سوریه در مصاحبه‌ای، زن اروپایی را به یاد می‌آورد که به‌قدری مورد ضرب و شتم قرار گرفته بود که می‌ترسید برای گرفتن عکس با اشعه ایکس به کلینیک بیاید (Gnanaseharam, 2021).

1. Human Rights Committee
2. Médecins sans frontières

دیده‌بان حقوق بشر،^۱ در ارتباط با خانواده مظنونان داعش در شمال شرق سوریه، دریافته است که نگهبانان اردوگاه‌ها برای روزها یا حتی هفته‌ها، زنان را در انفرادی محبوس می‌کنند (Deif, 2021). یکی از زنان اروپایی داعش، در توصیف رفتار نگهبانان هنگام توزیع غذا و آب، رفتار معمولی از نگهبانان را در مصاحبه با عفو بین‌الملل^۲ توصیف کرده است: من پیش کارمند توزیع رفتم و التماس کردم که یکی از ظرف‌های آب را به من بدهد. او گفت: تو داعشی هستی و لیاقت آن را نداری (Amnesty International, 2018).

زنان اروپایی داعش، در حالی در معرض شکنجه قرار گرفته‌اند که در صورت بروز وضعیت اضطراری حقوق بشری، امکان حمایت به تعهد مساعدت تبدیل می‌شود؛ تعهدی که کنوانسیون منع شکنجه،^۳ آن را به رسمیت شناخته و دولت‌ها را به انجام اقدامات لازم برای احراز صلاحیت خود ملزم کرده است. (UNCAT, 1987: Article5) منطبق بر این صلاحیت، دولت‌ها تعهد مثبت در حفاظت از حقوق شهروندان خود در قبال شکنجه و سایر بدرفتاری‌ها در خارج از کشور را دارند (A/70/303).

داشتن این تعهد مثبت، درحالی است که از منظر کشورهای اروپایی، دست یازیدن به اقدامات تروریستی فرد اثبات می‌کند که با انجام اقدام تروریستی، از پیوند خود با کشور صرف‌نظر کرده است (Wijk, 2020). بر این اساس، دولت‌های اروپایی، تعهد مثبت خود را در قبال جلوگیری از شکنجه و سایر بدرفتاری‌ها (A/RES/70/303) در قبال این افراد اعمال نمی‌کنند و آن‌ها را در موقعیت هموساگری (Agamben, 1998: 50) قرار می‌دهند.

یکی دیگر از حقوق شهروندان، منع بازداشت خودسرانه است. بر اساس میثاق حقوق مدنی و سیاسی، متهم باید در برابر قاضی حاضر شود و اصل بر براءت تا زمان مجرم شناخته شدن در دادرسی عادلانه است (ICCPR, 1966: Articles 9 & 14). بر اساس اصل منع بازداشت خودسرانه، از آنجا که بازداشت افراد باید بر اساس یک مبنای قانونی روشن باشد؛ نگه‌داشتن زنان در اردوگاه‌های شمال شرق سوریه، بدون دادرسی قضایی، مصداق بارز بازداشت خودسرانه است (HRW, 2020).

بازداشت خودسرانه زنان در اردوگاه‌های الهول و روژ، درحالی است که زنان فرانسوی ساکن اردوگاه‌های الهول و روژ، برای بازگشت به این کشور با وجود احتمال محاکمه و زندان، دست به اعتصاب غذا زده‌اند (Méheut, 2021). هم‌صدا با زنان فرانسوی، ام‌عبدالله^۴، شهروند بلژیکی نیز معتقد است؛ زنان پیوسته به داعش، باید دوران محکومیت خود را در کشورهای خود بگذرانند (Mironova, 2020b). گرانده^۵، دیگر زن اهل اسپانیا نیز خواهان آزادی از روژ است تا بتوانند

1. Human Rights Watch
2. Amnesty International
3. United Nations Convention Against Torture
4. Umm Abdallah
5. Grande

در کشور خود محاکمه شود (SANCHA, 2021). جسی ون ایتولد،^۱ تبعه کشور بلژیک نیز می‌گوید که آماده است تا بهای پیوستن به داعش را بپردازد؛ حتی اگر این بها به معنای زندان باشد (Peltier & Méheut, 2021). نوال،^۲ زن دیگر پیوسته به داعش، از هلند نیز می‌گوید: «من بیشتر از زمان حضور در داعش، در این اردوگاه بوده‌ام» «ما مستحق محاکمه عادلانه هستیم» (SANCHA, 2021).

بازداشت خودسرانه زنان اروپایی در اردوگاه روژ و الهول، در حالی است که دولت‌ها موظف هستند، اقدامات لازم را در صورتی که اتباع با انکار آشکار عدالت (UN Human Rights Special Procedures, 2020: 1-5) مواجه می‌شوند، به عمل آورند. به گفته میشل باچله^۳، کمیسر عالی حقوق بشر سازمان ملل^۴، تعهد مثبت دولت‌های اروپایی در وضعیت نقض آشکار عدالت، حکایت از آن دارد که همه افرادی که مظنون به جنایت هستند، صرف‌نظر از کشور مبدأ و ماهیت جنایت، باید با پیگرد قانونی همراه با ضمانت‌های دادرسی مناسب روبرو شوند (Perper, 2019). این امر، در حالی است که هیچ‌یک از این زنان، در برابر قاضی حضور نداشته‌اند تا دلیلی در مورد این که چرا در کمپ نگهداری می‌شوند، ارائه شود؛ در حالی که قطعنامه ۲۳۹۶ (۲۰۱۷) شورای امنیت سازمان ملل متحد، در مسئله جنگ‌جویان تروریست خارجی به‌وضوح عدالت کیفری را مورد توجه قرار داده است (S/RES/2396 2017).

امتناع دولت‌های اروپایی، از مداخله به نفع اتباع در شرایط نقض آشکار عدالت و خودداری از قرار دادن زنان اروپایی داعش در برابر قوانین کیفری را باید در تعریف کشورهای اروپایی از تروریسم جست‌وجو کرد. بر اساس هنجارهای حقوق کیفری، متهم باید در برابر سیستم قضایی قرار گیرد؛ اما همچنان که دادگاه استیناف لاهه استدلال کرده است، هرچه در پرونده‌ای منافع مورد استناد دولت بیشتر باشد، دادگاه باید نسبت به تصمیم دولت احترام بیشتری داشته باشد (Rechtspraak, 2019a). در این مسئله نیز دولت‌ها دارای منافع امنیتی و سیاسی قابل توجهی هستند. بنابراین سیاستمداران و نه قضات، تصمیم نهایی را می‌گیرند (Rechtspraak, 2019b). بر این اساس، همان‌گونه که ذکر شد؛ این کشورها، مسئله جنگ‌جویان تروریست خارجی را خارج از شمول دادگاه قرار داده‌اند و در قبال این افراد، رویکرد انکار مسئولیت و حقوق مدنی آن‌ها را اتخاذ کرده‌اند (Hofstee, 2020). این امر سبب شده است تا زنان ساکن اردوگاه، از منزلت شهروندی، به کمپ‌وندهایی تقلیل پیدا کنند که در قالب هموساکرهای تسلیم شده، تقدیرشان مرگ است.

۴-۲. زندگی کودکان در اردوگاه

1. Jessie Van Eetvelde
2. Nawal
3. Michelle Bachelet
4. United Nations High Commissioner for Human Rights

در کنار زنان، نیمی از جمعیت الهول و روز کودکان، زیر ۱۲ سال هستند (Save the Children, 2021: 1). برخی از این کودکان، در سوریه متولد شده و بعضی با والدین خود به آنجا سفر کرده‌اند (Amnesty International, 2021). اقامت این کودکان در اردوگاه‌های الهول و روز، در حالی است؛ بنا بر اذعان هایکو ماس^۱، وزیر امور خارجه پیشین آلمان، این کودکان مسئول وضعیت خود نیستند (Aljazeera, 2021). مگی دی بلاک^۲، وزیر سیاست‌گذاری مهاجرتی بلژیک نیز معتقد است: «وضعیت کودکان، از والدین آن‌ها متفاوت است» (Birnbau, 2019) و نباید به دلیل اقدامات والدین خود مجازات شوند (HRW, 2019)؛ چراکه افراد بدون هرگونه تبعیض، از نظر تولد در حقوق و آزادی‌هایی که در کنوانسیون‌ها اعلام شده است، دارای حق هستند (CRC, 1989: Preamble)؛ در حالی که در این اردوگاه‌ها، کودکان صرفاً به دلیل تولد، از حقوق خود محروم می‌شوند (Save the Children, 2021: 1).

برخورداری کودکان از حقوق و نفی رفتار برحسب شرایط تولد، در حالی است که در اردوگاه روز و الهول، کودکان در نبود خدمات اولیه زندگی می‌کنند (News.Un, 2021) و به اذعان پیترو ماورر^۳، رئیس کمیته بین‌المللی صلیب سرخ^۴ : در این اردوگاه‌ها، یکی از بزرگترین بحران‌های کودکان که ما با آن روبرو هستیم، وجود دارد (Stone, 2021). این امر، در حالی است که ماده ۶ کنوانسیون حقوق کودک، حق حیات کودک را به رسمیت می‌شناسد (CRC, 1989: Article 6)؛ اما همان‌طور که گفته شد؛ در این اردوگاه‌ها کمبود غذا و آب آشامیدنی وجود دارد و کودکان (Borges & Caner, 2019) با خطر قریب‌الوقوع مرگ روبرو هستند.

بین دسامبر تا سپتامبر ۲۰۱۸، نزدیک به ۳۴۰ کودک در الهول، به دلیل بیماری‌هایی مانند اسهال یا سوءتغذیه جان باختند (Tayler, 2019). بر اساس گزارش‌ها، هشت کودک زیر پنج روز، بین ۶ تا ۱۰ اوت ۲۰۲۰، در اردوگاه الهول جان خود را از دست دادند؛ زیرا به خدمات درمان و تغذیه دسترسی نداشته‌اند (Save the Children, 2020). همچنین حداقل ۶۲ کودک از ابتدای سال ۲۰۲۱، در این اردوگاه‌ها جان خود را از دست داده‌اند (News.Un, 2022). علل اصلی مرگ عبارت‌اند از: سوءتغذیه شدید و ذات‌الریه که شاخصی از وضعیت بد سلامتی و دسترسی ضعیف به کمک‌های بشردوستانه است (International Rescue Committee, 2019).

در کنار حق حیات، مطابق با ماده ۲۷ کنوانسیون حقوق کودک، کشورها باید حق کودکان را نسبت به برخورداری از استاندارد مناسب زندگی به رسمیت بشناسند (CRC, 1989: Article 27). این در حالی است که کودکان ساکن در این اردوگاه‌ها، حتی نمی‌دانند که جایی بهتر از این (اردوگاه) وجود دارد (Aljazeera, 2020). کودکان اردوگاه‌های الهول و روز، در شرایط

1. eiko Josef Maas

2. Maggie De Block

3. Peter Maurer

4. International Committee of the Red Cross

غیرانسانی قرار دارند (News.Un, 2020). در پیام‌های متنی ارسال شده به دیده‌بان حقوق بشر، در روژ، آتش‌سوزی در چادرهایی که نگهبانان، مادران را به مکان نامعلومی برده و کودکان را رها کرده بودند، گزارش شده است (HRW, 2021a).

الزام دولت‌ها برای به رسمیت شناختن استانداردهای مناسب زندگی برای کودکان توسط دولت‌ها، درحالی است که اردوگاه الهول، مسلماً یکی از بدترین مکان‌های جهان (Sisk, 2020) و مکانی نامناسبی است که در آن، کودکان بی‌گناه در بازداشت هستند (Phillips, 2021). بازرسان حقوق بشری سازمان ملل، شرایط این اردوگاه‌ها را غیرانسانی تعریف کرده‌اند (News.Un, 2020) که در آن تقریباً هرروز یک اتفاق بد می‌افتد (Tayler, 2021). کودکان، در اردوگاه‌های روژ و الهول، از حق حیات شرافتمندانه محروم شده‌اند (Ní Aoláin, 2021: 8)؛ همان‌گونه که یکی از زنان اروپایی گفته است؛ بارها چادر روی ما فرو ریخته است (HRW, 2021a).

مجازات کودکان، به‌خاطر متولد شدن از والدین داعشی، در حالی است که کشورها باید ایجاد حداکثر امکانات برای بقا و پیشرفت کودک را تضمین نمایند (CRC, 1989: Article 6) و اقدامات ممکن را به عمل آورند تا این کودکان، از حمایت کافی برخوردار شوند (Parliamentary Assembly, 2020). اقداماتی که در شرایط اضطرار حقوق بشری، ابعاد فراسرزمینی پیدا می‌کند (European Court of Human Rights, 2001: 24). بر اساس این ابعاد فراسرزمینی است که کمیته حقوق کودک سازمان ملل دریافته است که فرانسه، مسئولیت حفاظت از کودکان فرانسوی در اردوگاه‌های سوریه را بر عهده دارد (News. Un, 2022). بر اساس این تضمین است که بازنگرداندن این کودکان، حق زندگی آن‌ها را نقض می‌کند (UNCRC, 2022).

بی‌توجهی به تضمین رعایت حقوق کودکان از سوی دولت‌های اروپایی، در حالی است که دولت‌های اروپایی اغلب به‌جای نجات این کودکان، از پذیرش آن‌ها خودداری می‌کنند. این امتناع، ناشی از این ترس است که امکان دارد، آن‌ها در آینده در داخل کشور حملات تروریستی انجام دهند (Saleh, 2021). بر اساس این ترس، دانمارک اعلام کرده است که کودکانی که از اتباع داعشی متولد شوند، تابعیت دانمارکی دریافت نخواهند کرد (france24, 2019). سوئد نیز اعلام کرده است که تعهدی برای بازگرداندن کودکان ساکن در اردوگاه را به کشور ندارد (Government Offices of Sweden, 2021). دادگاه استیناف بلژیک نیز اعلام کرده است؛ حق بازگشت برای فرزندان کسانی که در سوریه کشته شده‌اند، وجود ندارد (Hope, 2019). طبق قوانین بریتانیا نیز فرزندان اعضای داعش، اجازه بازگشت به کشور را ندارند (Hall, 2019). بدین ترتیب، این کودکان توسط کشورهای متبوع خود طرد می‌شوند (UNICEF, 2019). متأثر از این طرد، در پاسخ به این سؤال که من کی هستم، آن‌ها به خاطر نبود پیوند بنیادین با دولت، اجسام بی‌اسمی هستند (Agamben, 1999: 55) که نه‌تنها قربانیان داعش، بلکه قربانیان شرایط موجود در اردوگاه نیز تعریف می‌شوند (Tayler, 2019).

۴-۳. رفتار نگهبانان

همان‌گونه که بر اساس مفهوم اوستیتیوم، در مواردی همانند وحشتی عظیم، هریک از افراد از امیریوم شناور برخوردار می‌شدند (Agamben, 2005a: 109)، بیرون گذاشتن زنان و کودکان ساکن در اردوگاه از شمول ملت نیز سبب گردید تا ساکنان اردوگاه‌های الهول و روژ، به موجود بیولوژیکی تقلیل پیدا کنند که از کرامت مرگ نیز محروم شده و میزان ارتکاب فجایع به شعور اخلاقی نیروهای نظم‌بخش بستگی یابد (Agamben, 1999: 52) تا حدی که در فقدان چنین شعوری، نگهبانان، کودک خردسال را با وسیله نقلیه زیر گرفته‌اند (HRW, 2021b).

بازداشت در اردوگاه، آسیب‌پذیری زنان در برابر استعمار نگهبانان را افزایش داده است (HRW, 2018). بر اساس گزارش‌های نهادهای حقوق بشری، نگهبانان الهول به زنان و کودکان اجازه خروج از اردوگاه را نمی‌دهند؛ مگر در موارد اضطراری مانند جراحی که در اردوگاه ممکن نیست. بر اساس این رفتار، بسیاری از زنان معتقد هستند که ما در گذشته اسیر داعش بودیم و اکنون اینجا اسیر هستیم (HRW, 2020). اسارت این کودکان، در اردوگاه در حالی است که آن‌ها به هیچ جرمی محکوم نشده‌اند؛ اما درعین حال طور نامحدود در اردوگاه‌های الهول و روژ محبوس هستند (HRW, 2021b). امدادگران گفتند که مأموران امنیتی اردوگاه، درخواست‌های زنان را برای رفتن به بیمارستان به تأخیر انداخته یا آن‌ها را به بیمارستانی می‌برند که فقط به دلیل پر بودن امکانات، آن‌ها را برگرداندند (HRW, 2020).

بر اساس گزارش‌های نهادهای حقوق بشری، نگهبانان زنان بازداشت شده را با این جمله تهدید می‌کنند: ما همان کاری را با شما انجام خواهیم داد که داعش با ایزدی‌ها کردند (HRW, 2020). عفو بین‌الملل تأیید کرده است که در مواردی، نگهبانان به‌طور خودسرانه کودکان را بازداشت کرده، آن‌ها را از مادرانشان جدا کرده و دسترسی به مراقبت‌های بهداشتی را محدود کرده‌اند (Amnesty International, 2022).

نتیجه‌گیری

پس از اعلام موجودیت، گروه تروریستی داعش، بسیاری از شهروندان اروپایی؛ از جمله زنان برای شرکت در ساخت حکومت داعش به سرزمین عراق و سوریه سفر کردند. این زنان که یا هنگام سفر به سرزمین تحت سیطره داعش، فرزندان خود را با خود به همراه داشتند یا پس از مهاجرت به عراق و سوریه، صاحب فرزند شدند، به‌همراه کودکان خود، پس از شکست سرزمینی داعش، در مناطق مختلف توسط بازیگران گوناگون که به مبارزه با داعش برخاسته بودند، بازداشت شدند تا پس از پایان سیطره سرزمینی داعش، متناسب با ملیت این زنان و کودکان، در

مورد بازگرداندن آن‌ها به کشورهای متبوع تصمیم‌گیری گردد؛ اما با گذشت چندین سال، کشورهای اروپایی از بازگرداندن بسیاری از زنان و کودکان امتناع کرده‌اند. امتناع کشورهای اروپایی از بازگرداندن زنان و کودکان بازداشت شده در اردوگاه الهول و روژ، سبب شده است که این زنان و کودکان، در وضعیت اضطراری حقوق بشری گرفتار آیند. گرفتار آمدن زنان اروپایی پیوسته به داعش و فرزندان آن‌ها را در وضعیت اضطراری حقوق بشری در اردوگاه‌های الهول و روژ، در تعریف ترکیسم و تأثیری که این تعریف بر رابطه میان فرد و نهاد حکمرانی از یک سو و کرامت شهروندی از سوی دیگر می‌گذارد، جست‌وجو نمود؛ چراکه بسیاری از کشورهای اروپایی، تروریسم را اقدامی تعریف کرده‌اند که فرد با دست یازیدن به آن، از منزلت شهروندی عدول کرده و پیوند بنیادین خود با جامعه را از بین می‌برد. با تعریف تروریسم به‌عنوان اقدامی که رابطه میان فرد و نهاد حکمرانی را از بین می‌برد، کشورهای اروپایی درحالی که بر اساس اسناد حقوق بشری وظیفه دارند، بهره‌مندی از حقوق شهروندی را برای اتباع خود تضمین نمایند، از تضمین حقوقی همانند حق حیات، منع شکنجه و بازداشت خودسرانه در قبال این زنان و کودکان امتناع کرده و سبب به‌وجود آمدن هوموساکرهای بدون حقوق شهروندی شده‌اند که در مرز میان مرگ و زندگی گرفتار آمده و رفتار با آن‌ها، به شعور اخلاقی نگهبانان بستگی دارد.

Reference

- A/RES/70/303 (2015), United Nations General Assembly, Seventieth session Item 73 (b): Torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment.
- A/RES/70/169 (2106), United Nations General Assembly, Seventieth session Item 72 (b): The human rights to safe drinking water and sanitation.
- S/RES/2396 (2017), United Nations Security Council, 8148th meeting, resolution on threats to international peace and security caused by returning foreign terrorist fighters.
- Agamben, G, (1998), *Homo Sacer: Sovereign Power and Bare Life*, Stanford, CA, Stanford University Press.
- Agamben, G, (1999), *Remnants of Auschwitz: The Witness and the Archive*, translated by Daniel Heller-Roazen, New York, Zone Books.
- Agamben, G, (2000), *Means Without End. Notes on Politics*, Translated by V. Binetti and C. Casarino, Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Agamben, G, (2005a), *State of Exception*, Chicago, IL, University of Chicago Press.
- Agamben, G, (2005b), *The Time That Remains: A Commentary on the Letter to the Romans*, Stanford, Calif, Stanford University Press.
- Aljazeera (2020), "Germany, Finland repatriate women and children from Syria camps", Retrieved 27/3/2022, Available at: <https://www.aljazeera.com/news/2020/12/20/germany-finland-to-repatriate-women-children-from-syria>.
- Aljazeera, (2021), "Germany and Denmark repatriate women, children from Syria camp", Retrieved 28/1/2022, Available at:

- <https://www.aljazeera.com/news/2021/10/7/germany-denmark-repatriates-women-children-from-syria-camp>.
- Amnesty International, (2022), "Syria: Fatal shooting of a child in al-Hol camp must be a call to international action", Retrieved 3/3/2022, Available at: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/02/syria-fatal-shooting-of-a-child-in-al-hol-camp-must-be-a-call-to-international-action/>.
- Amnesty International, (2018), "THE CONDEMNED WOMEN AND CHILDREN ISOLATED, TRAPPED AND EXPLOITED IN IRAQ", [amnesty.org](https://www.amnesty.org).
- Amnesty International, (2021), "Governments must stop flouting their international human rights obligations to uphold these children's right to life, survival and development and promptly repatriate them as a matter of urgency", Retrieved 8/2/2022 Available at: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2021/11/syria-repatriate-at-least-27000-children-held-in-dire-conditions-in-north-east-syria/>.
- Annamaneni, K, (2020), "For ISIS Children, Returning Home to Europe Meets Resistance", Retrieved 9/2/2022 Available at: <https://www.nytimes.com/2019/08/15/world/europe/isis-children-belgium.html>.
- Arabnews, (2019), "Barely alive after Daesh, Syrian babies haunted by malnutrition", Retrieved 12/3/2022 Available at: <https://www.arabnews.com/node/1449011/amp>.
- Babef, C, (2022), "French delegation calls for 'emergency' repatriation of children in Syria as winter nears" Retrieved 21/4/2022, Available at: <https://www.euractiv.com/section/non-discrimination/news/french-delegation-calls-for-emergency-repatriation-of-children-in-syria-as-winter-nears/>.
- Birnbaum, M, (2019), "Their parents joined ISIS. They were raised in the caliphate. Can they come home?", Retrieved 18/3/2022, Available at: https://www.washingtonpost.com/world/europe/their-parents-joined-isis-they-were-raised-in-the-caliphate-can-they-come-home/2019/02/15/38a783a2-142d-11e9-ab79-30cd4f7926f2_story.html.
- Borges A & Caner, E, (2019), "They are somewhere in the desert': Belgian's grandchildren missing after Syria camp evacuated", Retrieved 22/1/2022 Available at: <https://www.euronews.com/2019/10/30/they-are-somewhere-in-the-desert-belgian-s-grandchildren-missing-after-syria-camp-evacuat>.
- Broches, E, (2020), "What Is Happening With the Foreign Women and Children in SDF Custody in Syria?", Retrieved 23/3/2022, Available at: <https://www.lawfareblog.com/what-happening-foreign-women-and-children-sdf-custody-syria>.
- Bruce, N, (2019), "Horrid Conditions in Syria Camp Where ISIS Families Fled Risk Fostering Extremism", *nytimes*, Retrieved 21/4/2022, Available at: <https://www.nytimes.com/2019/09/11/world/middleeast/syria-camp-isis-families-islamic-state-extremism.html>.
- Choudhury, T, (2017), The Radicalisation of Citizenship Deprivation, *Critical Social Policy*, 37 (2), 225–244.

- Commissioner for Human Rights, (2021), "SPEECH", Retrieved: 1/1/2022, Available at: <https://www.coe.int/en/web/commissioner/speeches/children-rights/>.
- Council of Europe Commissioner for Human Rights, (2021), "Third party intervention by the Council of Europe Commissioner for Human Rights before the European Court of Human Rights, Applications Nos. 24384/19 and 44234/20 H.F. and M.F. v. France and J.D. and A.D. v. France", Retrieved: 9/1/2022. Available at: <https://rm.coe.int/third-party-intervention-by-the-council-of-europe-commissioner-for-hum/1680a31834>.
- CRC, (1989), "Convention on the Rights of the Child", Retrieved 2/3/2022, Available at: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>.
- Crisisgroup, (2020), "Virus Fears Spread at Camps for ISIS Families in Syria's North East", Retrieved 29/1/2022, Available at: <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/eastern-mediterranean/syria/virus-fears-spread-camps-isis-families-syrias-north-east#>.
- Dailysabah, (2021), "Denmark to repatriate Daesh fighters' children from YPG-run camps", Retrieved 17/4/2022, Available at: <https://www.dailysabah.com/world/syrian-crisis/denmark-to-repatriate-daesh-fighters-children-from-ypg-run-camps>.
- Deif, f, (2021), "Canadians Stuck in Syria Camps Struggle to Survive", Retrieved 15/4/2022, Available at: <https://www.hrw.org/news/2021/10/25/canadians-stuck-syria-camps-struggle-survive>.
- Duffy, H, (2021), "Communications No. 79/2019 and 109/2019 L.H. et al v. France and 77/2019 F.B. et al v. France", Available at: Leiden Children's Rights Observatory: Retrieved 17/3/2022, <https://www.childrensrightsobservatory.nl/case-notes/casenote2021-3>.
- Dutchnews, (2022), "Dutch bring back five women and 11 children from Syria: NOS", Available at: <https://www.dutchnews.nl/news/2022/02/dutch-bring-back-five-women-and-11-children-from-syria-nos/>.
- Egmontinstitute, (2019), "New figures on European nationals detained in Syria and Iraq", Retrieved 5/4/2022, Available at: <https://www.egmontinstitute.be/new-figures-on-european-nationals-detained-in-syria-and-iraq/>.
- European Court of Human Rights, (2001), "BANKOVIĆ AND OTHERS v. BELGIUM AND OTHERS", Retrieved 1/4/2022, Available at: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-22099>.
- Federal Ministry of Justice, (2020), "Basic Law for the Federal Republic of Germany" Retrieved 12/1/2022, Available at: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gg/.
- france24, (2015), "France seeks global coalition in renewed fight against IS", Retrieved 1/3/2022, Available at: <https://www.france24.com/en/20151114-live-blog-string-deadly-shootings-rock-paris>.

- france24, (2019), "Denmark to deprive jihadists' children of citizenship", Retrieved 3/4/2022, Available at: <https://www.france24.com/en/20190328-denmark-deprive-jihadists-children-citizenship>.
- Funnell, W., Antonelli, V., Bigoni, M., Cafaro, E. M., & D'Alessio, R, (2021), Accounting for Jewish Bare Life in the Fossoli Concentration Camp, 1943–44. *Critical Perspectives on Accounting*, DOI:10.1016/j.cpa.2021.102323.
- Gibney, M, (2013), Should Citizenship Be Conditional? The Ethics of Denationalisation", *The Journal of Politics* 75 (3), 646–658.
- Gnanaseharam, S, (2021), "The world needs to open its eyes to the suffering in Al Hol", Retrieved 1/4/2022, Available at: <https://www.canberratimes.com.au/story/7454149/the-world-needs-to-open-its-eyes-to-the-suffering-in-al-hol/>.
- Government Offices of Sweden, (2021), "Communication From Special Procedures, AL SWE1/2021", Retrieved 7/3/2022, Available at: <https://spcommreports.ohchr.org/TMResultsBase/DownloadFile?gId=36098>.
- Hall, R, (2019), "Children of British Isis members will not be allowed to return to UK, Retrieved 9/4/2022, Available at: "government rules, independent", at: <https://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/isis-children-syria-shamima-begum-al-hol-terrorism-immigration-a9054306.html>.
- Hofstee, G, (2020), "The Debate around Returning Foreign Fighters in the Netherlands", Retrieved 19/2/2022, Available at: <https://www.ispionline.it/en/publicazione/debate-around-returning-foreign-fighters-netherlands-24665#n1>.
- Home Office, (2021), "Suitability: non-conducive grounds for refusal or cancellation of entry clearance or permission", Retrieved 8/1/2022, Available at: <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment>
- Hope, A, (2019), "No automatic right of return for widows and orphans of dead Syria fighters, rules court of appeal: .brusselstimes", Retrieved 29/3/2022, Available at: <https://www.brusselstimes.com/all-news/belgium-all-news/54061/no-automatic-right-of-return-for-widows-and-orphans-of-dead-syria-fighters-rules-court-of-appeal>.
- HRW, (2018), "Syria: Thousands of Displaced Confined to Camps", Retrieved 21/2/2022, Available at: <https://www.hrw.org/news/2018/08/01/syria-thousands-displaced-confined-camps>.
- HRW, (2019), "Syria: Dire Conditions for ISIS Suspects' Families", Retrieved 25/3/2022, Available at: <https://www.hrw.org/news/2019/07/23/syria-dire-conditions-isis-suspects-families>.
- HRW, (2020), "Bring Me Back to Canada", Retrieved 19/3/2022, Available at: https://www.hrw.org/report/2020/06/29/bring-me-back-canada/plight-canadians-held-northeast-syria-alleged-isis-links#_ftn232.
- HRW, (2021a), "Thousands of Foreigners Unlawfully Held in NE Syria", Retrieved 11/2/2022, Available at:

- <https://www.hrw.org/news/2021/03/23/thousands-foreigners-unlawfully-held-ne-syria#:~:text=Nearly%2043%2C000%20foreign%20men%2C%20women,consent%20of%20their%20countries%20of.>
- HRW, (2021b), "Thousands of Foreigners Unlawfully Held in NE Syria", Retrieved 28/1/2022, Available at: <https://www.hrw.org/news/2021/03/23/thousands-foreigners-unlawfully-held-ne-syria>.
- Human Rights Committee, (2013), "CCPR/C/108/D/2094/2011 Communication No. 2094/2011, Views adopted by the Committee at its 108th session (8 – 26 July 2013)"
- Human Rights Committee, (2018), "Advance unedited version, CCPR/C/GC/36: General comment No. 36 (2018) on article 6 of the International Covenant on Civil and Political Rights, on the right to life", Retrieved 25/2/2022, Available at: https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CCPR/Shared%20Documents/1_Global/CCPR_C_GC_36_8785_E.pdf.
- ICCPR, (1966), "International Covenant on Civil and Political Rights. Retrieved 2/ 1/2022. At: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>.
- ICJ, (1955), "Affaire Nottebohm Case", Retrieved 28/3/2022, Available at: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/18/018-19550406-JUD-01-00-EN.pdf>.
- International Rescue Committee, (2019), "Data analyzed by the IRC reveals staggering health and humanitarian needs of children in Al Hol camp, Northeast Syria - urging repatriation of foreign children", Retrieved 8/2/2022, Available at: <https://www.rescue.org/press-release/data-analyzed-irc-reveals-staggering-health-and-humanitarian-needs-children-al-hol>.
- Karahamad, M, (2022), "A Guantánamo in Syria for European Jihadists is not a Solution", Retrieved 23/4/2022, Available at: <https://blog.prif.org/2022/02/07/a-guantanamo-in-syria-for-european-jihadists-is-not-a-solution/>.
- Later, E, (2020), "BELGISCHE KINDEREN IN KOERDISCHE DETENTIEKAMPEN IN NOORDOOST-SYRIË", Retrieved 9/4/2022, Available at: <https://usercontent.one/wp/youthatsocialrisk.be/wp-content/uploads/2020/07/Rapport-E%C3%A9n-jaar-later-3-juli-2020.pdf>.
- Manch, Th, (2021), "Islamic State-affiliate Suhayra Aden's family moved to New Zealand after Australia refused to accept her", Retrieved 19/1/2022, Available at: <https://www.stuff.co.nz/national/126144903/islamic-stateaffiliate-suhayra-aden-family-moved-to-new-zealand-after-australia-refused-to-accept-her>.
- McLoughlin, D, (2015), On Political and Economic Theology: Agamben, Peterson, and Aristotle, *Angelaki*, 53–69.
- MEE, (2021), "Marie Dosé: First French national dies in Syrian detention camp due to health complications", Retrieved 1/5/2022, Available at:

- <https://www.middleeasteye.net/news/syria-camps-french-national-first-dies-health-complications>.
- Méheut, C, (2021), "Pressuring France to Bring Them Home, Women Who Joined ISIS Stage Hunger Strike", Retrieved 9/2/2022, Available at: [nytimes: https://www.nytimes.com/2021/02/21/world/europe/isis-frenchwomen-hunger-strike.html](https://www.nytimes.com/2021/02/21/world/europe/isis-frenchwomen-hunger-strike.html).
- Mehra, T & Wentworth, M, (2021), "New Kid on the Block: Prosecution of ISIS Fighters by the Autonomous Administration of North and East Syria, International Centre for Counter-Terrorism", Retrieved 4/4/2022, Available at: <https://icct.nl/publication/prosecution-of-isis-fighters-by-autonomous-administration-of-north-east-syria/>.
- Mironova, V, (2020a), "What Foreign Islamic State Women Think About Guilt and Responsibility" Retrieved: 17/1/2022, Available at: <https://www.lawfareblog.com/what-foreign-islamic-state-women-think-about-guilt-and-responsibility>.
- Mironova, V, (2020b), "Life inside Syria's al-Hol camp", Middle East Institute, Retrieved 7/3/2022, Available at: <https://www.mei.edu/publications/life-inside-syrias-al-hol-camp>.
- Mobini Kesheh, Z., Taleihur, R, (2021), Children of ISIS and International Security, "National Security", 11(39), 431-466. (In Persian)
- MSF, (2018), "Syria: Women and children continue to suffer in Al Hol camp", Retrieved 21/3/2022, Available at: <https://msf.or.ke/en/magazine/syria-women-and-children-continue-suffer-al-hol-camp>.
- MSF, (2020), "In Al-Hol camp, almost no healthcare is available", Retrieved 21/3/2022, Available at: <https://www.msf.org/covid-19-has-devastating-knock-effect-northeast-syria>.
- News.Un, (2020), "Syria: Humanitarians 'very concerned' for thousands still living in Al Hol camp", Available at: <https://news.un.org/en/story/2020/10/1075632>.
- News.Un, (2021), "UN launches initiative to support returnees trapped in Syria camps", Retrieved 24/3/2022, Available at: <https://news.un.org/en/story/2021/09/1101652>.
- News.Un, (2022), "France violated rights of French children detained in Syrian camps", Retrieved 10/3/2022: Available at: <https://translate.google.com/?hl=fa&sl=auto&tl=fa&text=https%3A%2F%2Fnews.un.org%2Fen%2Fstory%2F2022%2F02%2F1112682%23%3A~%3Atext%3DThe%2520cases%2520concern%2Cvery%2520young%2520age.%25C2%25A0&op=translate>.
- Ní Aoláin, F, (2021), "Position of the United Nations Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism on the human rights of adolescents/juveniles being detained in North-East Syria", Retrieved 11/3/2022, Available at: https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Terrorism/SR/UNSRCT_Position_human-rights-of-boys-adolescents-2021_final.pdf.

- Nyamutata, C, (2020), Young Terrorists or Child Soldiers? ISIS Children, International Law and Victimhood, *Journal of Conflict & Security Law*, 1–25.
- OCHA, (2019), "Syria: Humanitarian Response in Al Hol camp", Retrieved 8/3/2022, available at: <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/FLASH%20UPDATE%20Al%20Hol%20Final.pdf>
- OCHA, (2020), "United Nations Resident Coordinator and Humanitarian Coordinator in Syria, Imran Riza – Statement on the Humanitarian Situation in Al Hol", Retrieved 7/3/2022, Available at: https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/syria_hc_statement_on_humanitarian_situation_in_al_hol_13aug2020_english.pdf.
- OHCHR, (2019), "The Right to Adequate Food", Retrieved 8/3/2022, Available at: <https://www.ohchr.org/Documents/Publications/FactSheet34en.pdf>.
- Ohchr, (2019), "Submission by the UN Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism and the UN Special Rapporteur on arbitrary, summary and extra-judicial executions in the case of H.F. and M.F. v. France (Application no. 24384/19) before the European Court of Human Right, Available at: https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Terrorism/SR/Final-Amicus_Brief_SRCT_SRSsummex.pdf.
- Ohchr, (2020), "Extra-territorial jurisdiction of States over children and their guardians in camps, prisons, or elsewhere in the northern Syrian Arab Republic" Available at: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Executions/UNSRsPublicJurisdictionAnalysis2020.pdf>.
- Ohchr, (2021), "Syria: UN experts urge 57 States to repatriate women and children from squalid camps", Retrieved 1/2/2022, Available at: <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2021/02/syria-un-experts-urge-57-states-repatriate-women-and-children-squalid-camps?LangID=E&NewsID=26730>.
- Osifchin, C, (2021), The Right of Return: The ISIS Bride, *American University National Security Law Brief*, 03-111.
- Parliamentary Assembly, (2020), "International obligations concerning the repatriation of children from war and conflict zones", retrieved 19/4/2022, Available at: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=28581&lang=en>.
- Pélabay, J., R. Senac, R, (2019), Citizenship Revocation: A Stress Test for Liberal Democracy, *Citizenship Studies*, 23(4), 388–405.
- Peltier, E & Méheut, C, (2021), "Europe's Dilemma: Take In ISIS Families, or Leave Them in Syria?" Available at: <https://www.nytimes.com/2021/05/28/world/europe/isis-women-children-repatriation.html>.

- Perper, R, (2019), "Turkey doesn't want to hold onto foreign ISIS fighters but neither does the rest of the world. So where will they go?", Retrieved 9/1/2022, Available at: <https://www.businessinsider.com/what-will-happen-to-the-foreign-isis-fighters-in-syria-2019-11?r=US&IR=T>.
- Phillips, R, (2021), "A Tribunal for ISIS Fighters – A National Security and Human Rights Emergency", Retrieved 1/3/2022, Available at: <https://www.justsecurity.org/75544/a-tribunal-for-isis-fighters-a-national-security-and-human-rights-emergency/>.
- Popoviciu, A, (2021), "Syria war: British children and women 'abandoned to torture and death' in IS camps", at: Middle East Eye, Retrieved 2/3/2022, Available at: <https://www.middleeasteye.net/news/syria-uk-children-women-abandoned-torture-risk-death-camps>.
- Qorashi, Y., Ahmadnejad, F. (2018). Woman as victim and terrorist: A reflection on the reasons for joining European women to ISIS. *Political Science Quarterly*, 14(43), 107-132. (In Persian)
- Rechtspraak, (2019b), "ECLI: L:GHDHA:2019:3208", Available at: <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHDHA:2019:3208>.
- Rigotti, C & Barboza, J, (2022), "Union and its member States are addressing the return of foreign fighters and their families", Available at: <https://international-review.icrc.org/articles/unfolding-the-case-of-returnees-eu-and-member-states-return-of-foreign-fighters-916>.
- Rechtspraak, (2019a), "De rechter kan de Staat niet verplichten Nederlandse IS-vrouwen en kinderen uit Syrië terug te halen", Retrieved 22/3/2022, Available at: <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Gerechtshoven/Gerechtshof-Den-Haag/Nieuws/Paginas/De-rechter-kan-de-Staat-niet-verplichten-Nederlandse-ISvrouwen-en-kinderen-uit-Syrie-terug-te-halen.aspx>.
- Right & Security, (2021a), "Dehumanising rights violations against children and women in northeast Syria", Retrieved 10/2/2022, Available at: <https://www.rightsandsecurity.org/impact/entry/abandoned-to-torture-dehumanising-rights-violations-against-children-and-women-in-northeast-syria>.
- Right & Security, (2021b), "Europe's Guantanamo: The indefinite detention of European women and children in North East Syria", Retrieved 27/3/2022, Available at: <https://www.rightsandsecurity.org/impact/entry/europes-guantanamo-report>.
- Saad, N, (2020), The Al Hol camp in Northeast Syria: health and humanitarian challenges, *BMJ Global Health*, 1-3.
- Sardarnia, KH & Safizadeh, R. (2018). Reappraisal of Women's Status in ISIS's Violent Gender Discourse. *Political Strategic Studies*, 7(26), 141-162. (In Persian)
- Saleh, J, (2021), "Women and children in the al-Hol Camp are conducting ISIS operations and perpetuating ISIS's ideology", Available at:

- <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/women-isis-and-al-hol-camp>.
- SANCHA, N, (2021), "The transformation of ISIS women in Syria's Al Roj camp", Available at: <https://english.elpais.com/international/2021-03-26/the-transformation-of-isis-women-in-syrias-al-roj-camp.html>.
- Save the children, (2020), "SYRIA: Child Death Rate Triples in Al-Hol Camp as Medical Access Deteriorates", Retrieved 10/3/2022, Available at: <https://www.savethechildren.org/us/about-us/media-and-news/2020-press-releases/syria-child-death-rate-triples-al-hol-camp-medical-access-deteriorates>.
- Save the children, (2021), "WHEN AM I GOING TO START TO LIVE?" Available at https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/when_am_i_going_to_start_to_live_final_0.pdf/.
- Sisk, R, (2020), "COVID-19 Has Hit Syria's Biggest ISIS Prison Camp, US General Says", Retrieved 10/3/2022, Available at: <https://www.military.com/daily-news/2020/08/13/covid-19-has-hit-syrias-biggest-isis-prison-camp-us-general-says.html>.
- Sivenbring, J, (2021), A European Guantanamo for Swedish children in Syria? A media analysis on the narrative of repatriation", *CRITICAL STUDIES ON TERRORISM*, 536–554.
- Sommerand, M & Damsgård, P, (2021), "PTSD og skal fjernes fra syrisk fangelejr", Retrieved 18/1/2022, Available at: <https://www.dr.dk/nyheder/udland/eksperter-til-udenrigsministeriet-i-ny-undersogelse-fireaarig-dansk-pige-har-ptsd-og>.
- Speckhard, A, (2020), "Social Media Tracking of ISIS Women and Real-Life Actions of ISIS Men on Their Behal, Homeland Security Today", Retrieved 20/3/2022, Available at: <https://www.hstoday.us/subject-matter-areas/counterterrorism/social-media-tracking-of-isis-women-and-real-life-actions-of-isis-men-on-their-behalf/>.
- Stone, M, (2021), "Notorious al Hol camp to oust ISIS elements" Retrieved 21/3/2022, Available at: <https://news.sky.com/story/syria-security-forces-move-into-notorious-al-hol-camp-to-oust-isis-elements-12259193>.
- Taylor, L, (2019), "Western Europe must repatriate its ISIS fighters and families" Available at <https://www.hrw.org/news/2019/06/21/western-europe-must-repatriate-its-isis-fighters-and-families>.
- Taylor, L, (2021), "Foreign ISIS Suspects, Families: Why a Single "R" Word Matters at the UN": Available at: <https://www.hrw.org/news/2021/06/17/foreign-isis-suspects-families-why-single-r-word-matters-un>.
- Thwaites, R, (2014), The Security of Citizenship? Finnis in the Context of the United Kingdom's Citizenship Stripping Provisions. In *Allegiance and Identity in a Globalised World*, edited by F. Jenkins, M. Nolan, and K. Rubenstein, 243–266, Cambridge: Cambridge University Press.

- UDHR, (1948), (Retrieved 26/1/2022), Available at: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>.
- UN Human Rights Special Procedures, (2020), "Extra-territorial jurisdiction of States over children and their guardians in camps, prisons, or elsewhere in the northern Syrian Arab Republic", Retrieved 13/3/2022, Available at: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Executions/UNSRsPublicJurisdictionAnalysis2020.pdf>.
- UNCAT, (1987), "Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment", Retrieved 7/2/2022, Available at: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cat.aspx>.
- UNCRC, (2022), "France violated rights of French children detained in Syria by failing to repatriate them, UN committee finds", Retrieved 12/2/2022, Available at: <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=28152&LangID=E>.
- UNICEF, (2019), "Protect the rights of children of foreign fighters stranded in Syria and Iraq", Retrieved 14/1/2022, Available at: <https://www.unicef.org/press-releases/protect-rights-children-foreign-fighters-stranded-syria-and-iraq>.
- UNICEF, (2020), "Eight children die in Al Hol camp, northeastern Syria in less than a week", Retrieved 16/2/2022, Available at: <https://www.unicef.org/press-releases/eight-children-die-al-hol-camp-northeastern-syria-less-week>.
- UNICEF, (2021), "Reaching one-fifth of AlHol camp residents with safe drinking water", Retrieved 2/1/2022, Available at: <https://www.unicef.org/syria/stories/reaching-one-fifth-alhol-camp-residents-safe-drinking-water>.
- United Nations, (2014), Security Council, Resolution 2178 (2014) france24, (2021), "France repatriates seven children from jihadist camp in Syria", Retrieved 27/3/2022, Available at: <https://www.france24.com/en/middle-east/20210113-france-repatriates-seven-children-from-jihadist-camp-in-syria>.
- Unodc, (2021), "FOREIGN TERRORIST FIGHTERS", Retrieved 2/3/2022, Available at: <https://www.unodc.org/unodc/en/terrorism/expertise/foreign-terrorist-fighters.html>.
- Wijk, M, (2020), Citizenship Deprivation as a Counterterrorism Measure in Europe; Possible Follow-Up Scenarios, Human Rights Infringements and the Effect on Counterterrorism", *European Journal of Migration and Law*, 338–365.
- Zedner, L, (2019), *Curtailing Citizenship Rights as Counterterrorism*. In *Security and Human Rights*, edited by B. Goold and L. Lazarus, (pp99–124), Oxford, Hart Publishing.